

РОЗДІЛ 1. ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ПОЛІТИЧНОЇ НАУКИ

Гоцуляк
Володимир Михайлович

Суспільно-політична думка доби ранньомодерної України у вимірах історико-теоретичного дослідження

УДК 32.01:303.42(477)
DOI <https://doi.org/10.24195/2414-9616-2018-5-6-5-10>

Гоцуляк Володимир Михайлович
кандидат політичних наук, доцент,
доцент кафедри філософії і політології
Хмельницького національного
університету
вул. Інститутська, 11,
м. Хмельницький, Україна

Стаття присвячена теоретико-методологічному осмисленню суспільно-політичної думки доби ранньомодерної України як важливої складової частини історико-політичного знання. Досліджено різні аспекти її розвитку, історичну та соціокультурну зумовленість її змісту, з'ясовано її взаємозв'язок з релігійними, культурними та суспільно-політичними процесами, що відбувалися в добу ранньомодерної України.

Ранньомодерна доба в українській історії характеризується як час високого розквіту культури, філософської і суспільно-політичної думки, час становлення політичної суб'єктності України у формі козацької держави Богдана Хмельницького, як епоха братських шкіл та інтелектуальних об'єднань XVI – XVII ст. Виділено ті аспекти суспільно-політичної думки доби ранньомодерної України, які свідчать про становлення національної свідомості, формування передумов для виникнення української модерної нації та Української держави. Теоретичні аспекти української суспільно-політичної думки ранньомодерної доби розглядаються в єдності з історично-ретроспективним підходом.

Ключові слова: суспільно-політична думка, ранньомодерна Україна, історико-теоретичне дослідження, теоретико-методологічні засади, міждисциплінарність.

Вступ. Суспільно-політична думка доби ранньомодерної України – це особливий феномен і складова частина духовної культури України, теоретико-методологічне осмислення якої належить до числа складних міждисциплінарних проблем сучасної науки. У ній сконцентроване знання про політичні явища і процеси, що відбувалися в Україні в другій половині XVI – XVIII ст., відображений великий і різноманітний досвід культурної, релігійної і суспільно-політичної діяльності української спільноти у визначальні для її існування часи. Зміст і характер історико-політичного знання про українську суспільно-політичну думку ранньомодерної доби формуються комплексом гуманітарних наук – політології, історії, культурології, соціології, філософії, правничої науки.

Мета та завдання. У вивченні досліджуваної теми слід враховувати, що розвиток суспільно-політичної думки доби ранньомодерної України здійснювався в загальноєвропейському контексті процесів модернізації. На думку українських дослідників, становлення ранньомодерної України відбувалося синхронно з аналогічними процесами у Західній Європі [1]. Наслідком цього було те, що українська політична історія другої половини XVI – XVIII ст. стала невід'ємною складовою частиною загальноєвропейського історичного та політичного процесів. Відтак загально визнані критерії та характеристики ранньомодерного західноєвропейського суспільства цілком поширюються на аналіз історичних, суспільно-політичних, культурних процесів в Україні

другої половини XVI – XVIII ст., рецепція яких представлена в суспільно-політичній думці України ранньомодерної доби.

Результати. У сучасній науці поняття доба «ранньомодерну» («домодерну») використовується для характеристики історичного періоду, який має чітко визначені часові рамки – з другої половини XVI до XVIII ст. і відзначений початком творення національної ідентичності та зародженням модерної української нації. Початок доби ранньомодерної України обмежується двома визначними для української історії подіями, значення яких важко переоцінити, – Люблінською унією 1569 року, наслідком якої стало включення основної частини українських земель до складу Речі Посполитої, і Національною революцією середини XVII ст., яка завершилася утворенням Української козацької держави.

Ранньомодерна доба в історії України – це доба розквіту культури, філософської і суспільно-політичної думки, час становлення політичної суб'єктності України у формі козацької держави Богдана Хмельницького, епоха братських шкіл та інтелектуальних об'єднань XVI – XVII ст., які були загальнонаціональною силою, що сприяла становленню національної свідомості, час потужного полемічного руху, зрештою, це доба Києво-Могилянської академії, яка формувала високу культуру суспільно-політичного дискурсу, демонструючи при цьому свою незалежність від політичної влади.

Культурні, релігійні, суспільно-політичні процеси у другій половині XVI – XVIII ст. є українською

аналогією загальноєвропейського процесу виникнення і розвитку національної свідомості як нової форми колективної ідентичності. З огляду на час творення української ідентичності, можна вважати, що початок ранньомодерної доби в Україні тотожний з початком витворення цієї ідентичності. А XVIII ст. є межею її існування перед початком нової доби – модерної (XIX ст.), коли відбувається національне відродження і національна свідомість поширюється серед мас (Я. Грицак). Саме в ранньомодерних (домодерних) національних спільнотах або етносах слід шукати витоки всіх європейських націй (Е. Сміт).

Вводячи в науковий вжиток і в політичний словник поняття «доба ранньомодерної України», ми відходимо від традиційних для політичної науки дослідницьких схем та уявлень, згідно з якими суспільно-політична думка розвивалася в середньовічному, феодальному тощо суспільстві. Домінантні в сучасній науці поняття «ранньомодерний» («домодерний», «передмодерний»), модерн, постмодерн свідчать про те, що різні періоди в історії суспільно-політичної думки України відрізняються системою цінностей, світобаченням людини, формами усвідомлення нею свого місця в світі. Зокрема, «ранньомодерна» українська людина усвідомлювала себе частиною національної та етнічно-релігійної спільноти («руський народ», «Русь», «Україна»), що мало своїм наслідком формування етнонаціонального виміру суспільно-політичної думки ранньомодерної доби. В добу модерну буде формуватися світогляд, який орієнтується на індивідуальність і наукове пізнання.

Суспільно-політична думка доби ранньомодерної України – це складний, багатовимірний феномен, що включає в себе світоглядні структури, історично апробований стиль мислення, цінності, форми ментальності, уявлення, ідеї, концепції та погляди представників певних соціальних станів українського суспільства та видатних постатей української духовної культури. Проблемне поле української суспільно-політичної думки досліджуваного періоду визначається питаннями, що стосувалися розуміння держави, політичної влади, проблем взаємодії особистості та влади, справедливості, людської свободи, характеристики різних виявів активності особистості, її політичних пріоритетів і цінностей в контексті культурно-історичних процесів другої половини XVI – XVIII ст. Можна відзначити деяку різноманітність інтерпретацій основної проблематики суспільно-політичної думки доби ранньомодерної України в сучасній науковій літературі, що визначається необхідністю виокремлювати із загальної сукупності знань про Україну другої половини XVI – XVIII ст. ті, що стосуються осмислення політичної реальності, суті політичних процесів, особливостей українського державотворення, ролі національної ідеї у процесах націєтворення тощо.

Звісно, твори, які писалися українськими мислителями, книжниками, полемістами, професорами університетів ранньомодерної України, не можна розглядати як суто політичні, філософські, наукові тощо. Перед дослідником суспільно-політичної думки доби ранньомодерної України стоїть надскладне завдання – виділити із загальної маси ідей, поглядів і стереотипів другої половини XVI – XVIII ст. ті, які пов'язувалися із суспільно-політичною проблематикою.

Крім того, слід враховувати те, що аналіз суспільно-політичної думки – це завжди реконструкція діяльності її творців, авторів та інтерпретаторів різних учень, уявлень та поглядів. Вони неминуче несуть відбиток суб'єктивного світу тих, хто їх творив, тобто конкретної особистості. Береться до уваги також і соціокультурний контекст, який накладає суттєвий відбиток на процес становлення та еволюції суспільно-політичної думки доби ранньомодерної України. Звісно, йдеться не про розчинення історико-політичного пізнання в культурологічній чи історичній проблематиці, а про зумовленість його змісту особливостями духовної культури та національної історії.

Дослідження важливих проблем політичної науки, особливо тих, які стосуються вивчення складних, контрверсійних за своєю природою періодів у її розвитку, вимагає всебічного теоретичного аналізу її змісту, врахування особливостей формування комплексу ідей, переконань, концепцій в ту чи іншу історичну добу, осмислення характеру соціокультурних впливів на процес їх становлення та формування. Повною мірою це стосується вивчення суспільно-політичної думки доби ранньомодерної України.

Історія суспільно-політичної думки – це самостійна наукова дисципліна в системі міждисциплінарних зв'язків і взаємовпливів, що має свій предмет, специфіку і методологію дослідження. Вона вивчає історію виникнення і розвитку теоретичних знань про державу, владу, політику, тобто історію становлення суспільно-політичних учень, ідей, концепцій. Як зазначає В. Нерсисянц, йдеться загалом про різні форми теоретичного вираження і фіксації знання, що історично виникає і розвивається, про ті теоретичні концепції, ідеї, положення і конструкції, в яких знаходить своє концептуальне, логіко-понятійне вираження історичний процес поглиблення пізнання суспільних, правових і політичних явищ [2, с. 1].

У загальній системі історико-політичного знання про минуле суспільно-політична думка України займає особливе місце. В ній сконцентровано теоретично оформлене знання про українську політичну реальність, про державу і шляхи її творення в Україні, про становлення системи політичної влади та її інститутів. Формування такого теоретичного знання відбувалося на основі синтезу

різних уявлень, переконань, поглядів, думок, які в своїй цілісності відображали стан української свідомості, світогляд певної історичної доби.

Теоретико-методологічне осмислення суспільно-політичної думки доби ранньомодерної України мало відбуватися в предметних рамках політичної науки відповідно до притаманних їй уявлень про свій предмет та метод, цілі і пізнавальні завдання, наукові можливості в осмисленні думки минулого. При цьому важливо наголосити, що суспільно-політична думка України ранньомодерної доби представлена не лише як історія держави (тим більше, що Україна в ранньомодерну добу тривалий час не мала власної держави), а як особливий дискурс про різні проблеми політичного життя, про проблеми становлення Української держави в широкому контексті інших політичних явищ, відносин та інститутів, у взаємозв'язку і взаємодії з ними.

Як відзначають автори монографії «Політична наука в Україні», у сучасній політичній науці відсутнє спільне для більшості дослідників розуміння суті методології наукового дослідження, що виявляється в різному співвідношенні понять «методологія», «метод», «теорія», «концепція», «закон» [3, с. 92], йдеться також про «методологічну розділеність» політичної науки (М. Кармазіна) [3, с. 30]. Однак усі дослідники єдині у висновку про те, що методологія є необхідною частиною історико-політичної науки, яка свідчить про рівень теоретичного дослідження проблеми і демонструє переваги рефлексивного наукового мислення. Відсутність методології робить дослідження аморфним і несистемним.

Важливим у цьому сенсі є висновок О. Бабкіної про те, що пізнання всього різноманіття сфери політичного базується саме на методології як складній системі принципів, методів, процедур, операцій та засобів політичного аналізу. Необхідним також є синтез різних підходів до інтерпретації методології і розуміння концептуальної єдності її компонентів [4, с. 2]. Методологічний аналіз певної проблеми політичної науки спрямований на одержання теоретичного знання. Це дає змогу перейти від емпіричного пізнання окремих фактів і виявів політичного життя до загального бачення сутності політичних процесів і політичних феноменів. Таким чином формується єдина система політичних знань.

Водночас слід відзначити, що в політичній науці немає однієї універсальної методології, загальні принципи якої однаково розумілися і застосовувалися в науковому дослідженні, наслідком чого було б загальне та об'єктивне знання про політичну реальність тієї чи іншої історичної доби. Слід враховувати також динамічність історико-політичного дискурсу відповідно до зміни політичної реальності в Україні. Проте не підлягає сумніву, що за будь-яких умов теоретичні засади

історико-політичного знання виробляються філософією, яка пропонує теоретичні моделі пізнання, формулює засади, на основі яких здійснюється вивчення суспільно-політичної думки України.

Філософський аналіз досліджуваної теми забезпечує включення нового знання у світогляд, соціокультурний контекст епохи. Відбувається теоретичне обґрунтування конкретно-історичного та історико-політичного знання, а філософські ідеї та принципи стають стимулами й орієнтирами історико-політичного пізнання в цілому. Крім того, філософське узагальнення матеріалу різних наук в історико-політичному дослідженні здатне окреслити міждисциплінарні зв'язки наук, виявити й обґрунтувати інтеграцію наук.

Політична наука належить до числа гуманітарних наук. І як така (звісно, з урахуванням предметної специфіки, особливих цілей і завдань пізнання в сфері історії суспільно-політичної думки України) вона використовує багатий спектр філософських і спеціально-наукових методів (формально-логічного, системного, діалектичного, порівняльно-історичного тощо). При цьому слід розуміти, що апеляція до того чи іншого методу чи сукупності методів – це не самоціль, а лише шлях пізнання, способи і прийоми дослідження. Евристичні можливості того чи іншого методу визначають результат і ефективність дослідження суспільно-політичної думки певного історичного періоду. Наукова методологія є необхідною умовою одержання нового знання про досліджуваний об'єкт, з'ясування важливих моментів у пізнанні феноменів минулого, у більш змістовному і глибокому розумінні суспільно-політичної думки доби ранньомодерної України.

Розвиток наукового знання є, по суті, історичним процесом. Такий висновок повною мірою стосується методів історико-політичного пізнання. При цьому слід враховувати одну важливу обставину. Як пише В. Нерсисянц, для характеристики внутрішньої єдності і співвідношення теоретичного та методологічного аспектів в історико-політичному дослідженні набагато важливішою є та принципова обставина, що кожна попередня теорія володіє (в міру своєї фундаментальності, наукової значущості тощо) потенціалом і функцією методу для наступних теорій. Ця обставина проявляється як у цілому в моментах наступності між наступними і попередніми політичними ученнями, так і особливо виразно в тих випадках, коли йдеться про ті чи інші школи і напрями суспільно-політичної і правової думки, які продовжують та розвивають певну теорію [2, с. 8].

Подібний висновок ученого щодо наступності теорій і методів в історико-політичній науці цілком відповідає тенденціям сучасної філософії науки в розумінні зародження і становлення нового знання. Зокрема, американський філософ

Дж. Голтон сформулював концепцію «тематичного аналізу науки». Досліджуючи витоки та своєрідність наукових ідей на різних етапах розвитку науки, він стверджує, що в історії науки є так звані «тематичні структури», що визначають розвиток науки у цілому. Вони включають у себе поняття, гіпотези, методології і постають як певні евристичні правила, що визначають постановку питання, способи вирішення наукових проблем, особисті пріоритети вченого. При цьому, як зазначає Дж. Голтон, витоки більшості «тем» у науці дуже давні й нерідко сходять до пластів міфологічного мислення [7]. Можна припустити, що такий методологічний ракурс в аналізі науки і наукового пізнання цілком може бути використаний і сучасною українською історико-політичною наукою.

Використання сучасних наукових методологій, дотримання принципу наступності в науковому дослідженні є обов'язковою умовою розвитку історико-політичного знання. В. Нерсесянц зазначає, що в цьому процесі метод виконує чітко визначені функції: по-перше, метод постає як спосіб побудови певної політико-правової теорії (тут йдеться про формування системи теоретичного знання); по-друге, метод виступає способом інтерпретації та оцінки попередніх учень і, по-третє, метод постає як спосіб і форма вираження певного типу співвідношення між певною політико-правовою теорією і дійсністю (тут проявляється світоглядна функція методу) [2, с. 8–9]. Незважаючи на всю умовність і схематичність такої класифікації, вона дає можливість виявити і пояснити важливі аспекти історії становлення та розвитку суспільно-політичної думки доби ранньомодерної України.

Значущість використання тих чи інших методів у пізнанні особливо проявляється у трактуванні складних суспільних та політичних феноменів, що знаходили відображення в суспільно-політичній думці України ранньомодерної доби, у з'ясуванні складних взаємозв'язків між ними, в простеженні впливу історичної традиції на розвиток суспільно-політичної думки минулого.

Слід зазначити, що загальною тенденцією розвитку сучасної гуманітарної науки є міждисциплінарність, посилення та інтенсифікація зв'язків між різними дисциплінами, зростання значущості міждисциплінарних досліджень. Як зазначає О. Бабкіна, все більшого значення в політичній науці набуває міждисциплінарний підхід, який сприяє посиленню процесів інтеграції і кооперації гуманітарного знання. Це пояснюється, на її думку, тим, що діяльність «людини політичної» потребує не тільки політичного, але й соціологічного, економічного, правового аналізу, внаслідок чого політологія ініціює міждисциплінарну співпрацю [4, с. 2].

Сучасна практика наукових досліджень свідчить якраз про пріоритетність тих напрямів, які

виникають на стикові різних дисциплін. Досить інтенсивно розвиваються міждисциплінарні стратегії. На думку дослідників, міждисциплінарні взаємодії продиктовані не тільки зовнішніми факторами, вони співзвучні також і внутрішнім процесам саморозвитку сучасного знання. Їх відкритість та евристичність стимулює розвиток міждисциплінарних зв'язків [5, с. 389].

Міждисциплінарність – це явище сучасної постнекласичної науки, вона виступає не як відхилення від норми наукового дослідження, а як один із шляхів до всебічного і глибокого уявлення про процес чи явище, які виступають об'єктами пізнання. Важливо відзначити, що в просторі міждисциплінарності відбувається становлення нової наукової мови і теорій, формуються різні дискурсивні практики. Це помітно практично у всіх гуманітарних науках, зокрема й історико-політичній.

Міждисциплінарні зв'язки і взаємодії змінюють вигляд історико-політичної науки, роблять її багатшою на конкретні факти, з одного боку, а з іншого – посилюють рівень її теоретичності. Перспективність міждисциплінарних досліджень визначається, передусім, використанням методологічного потенціалу наук, об'єктом яких є багатовимірний світ людини, її діяльності, людської історії, історії суспільно-політичних ідей у соціокультурному контексті. Міждисциплінарні дослідження і сучасний синтез різних наук сприяють окресленню принципово нових тем, аспектів, нових акцентів у, здавалося б, традиційній проблематиці української політичної науки. Йдеться, зокрема, про витоки української державності, формування української політичної ідентичності, про ідею національної єдності українського етносу тощо.

Об'єктом міждисциплінарних досліджень стають дуже складні, часто унікальні для національної історії та культури теми, вивчення яких передбачає спільну роботу фахівців різного профілю, використання сучасної методології наукового дослідження і водночас урахування специфіки конкретно-наукових методологій, принципів і норм дослідження.

Системність і цілісність вивчення суспільно-політичної думки доби ранньомодерної України досягається через використання пізнавального потенціалу різних наукових дисциплін, які розглядають досліджувану проблему в тих чи інших аспектах – політичної філософії, політичної антропології, культурології, політичної герменевтики, політичної історії.

Важливо наголосити на тому, що перехід до нових методологій у дослідженні суспільно-політичної думки доби ранньомодерної України має своїм наслідком формування нової картини політичного світу. Сучасне історико-політичне дослідження ґрунтується на використанні методологічних прийомів, які відрізняються від класичних методів і підходів політичної науки (інституціональний аналіз, систем-

ний, структурно-функціональний, біхевіористський), але водночас і доповнюють їх. Нова постнекласична картина світу, що характеризується стратегічною нестабільністю, нелінійністю, віртуальністю, політичною конфліктністю, передбачає нестандартне політичне мислення, розраховане на пізнання багатовимірних і пластичних складних об'єктів. Головною проблемою постнекласичної методології стає пошук нових механізмів дослідження процесу самоорганізації складних, нелінійних, стохастичних процесів. Звісно, не всі пропоновані адаптації постнекласичних ідей до інтерпретації соціальних та політичних явищ мають досить струнку понятійно-категоріальну базу. І це відкриває простір для серйозних дискусій, що відбуваються у філософській та політичній науках [6, с. 540].

Таким чином, дослідження суспільно-політичної думки доби ранньомодерної України постає як складна, комплексна тема, яка потребує системного теоретичного аналізу й філософської рефлексії щодо природи, змісту й специфіки проблем національного політичного розвитку України в другій половині XVI – XVIII ст. При цьому очевидним є те, що пізнання не обмежується лише констатацією одиничного, фактографією подій, а потребує теоретичних висновків та серйозних узагальнень. Суспільно-політична думка доби ранньомодерної України – це, передусім, знання про українську історію й українське суспільство другої половини XVI – XVIII ст., але й водночас – це певна фіксація мотивів, цінностей, ціннісних орієнтацій, цілей тощо, що формувало картину української політичної реальності в досліджуваній період і характеризувало людину політичну.

Водночас, розуміючи значущість нових методологій і дослідницьких парадигм у сучасній політичній науці, ми зустрічаємось з деякою парадоксальністю в оцінці традиційних методів і підходів у теоретичному дослідженні, за допомогою яких вирішуються важливі епістемологічні завдання. Зокрема, йдеться про соціологічний, системний та інституціональний підходи.

Таким чином, можна констатувати, що комплексне та всебічне осмислення суспільно-політичної думки доби ранньомодерної України здійснюється на основі використання концептуальних засад різних розділів політичної науки – від політичної філософії до політичної герменевтики. Це дає можливість з'ясувати зміст і природу теоретичного знання про українську політичну реальність, про політичні явища та політичні процеси в українському житті, що знайшло свій концептуальний вираз у суспільно-політичній думці України ранньомодерної доби.

Необхідною умовою ґрунтового теоретичного аналізу досліджуваної проблеми є дотримання предметних рамок і наукових парадигм політичної науки, притаманних їй знань про предмет, метод і методологію історико-політичного пізнання. У

цілому це відкриває шлях до пізнання суспільного та політичного досвіду української людини та українського суспільства в минулому, до осягнення змісту, основних тем і напрямів суспільно-політичної думки доби ранньомодерної України.

Висновки. Таким чином, теоретико-методологічне осмислення суспільно-політичної думки доби ранньомодерної України є важливою проблемою сучасної історико-політичної науки. Дослідження різних аспектів її розвитку, історичної та соціокультурної зумовленості її змісту, з'ясування взаємозв'язку з релігійними, культурними та суспільно-політичними процесами, що відбувалися в добу ранньомодерної України, не лише формує знання про українське минуле, але й окреслює шляхи до розуміння напрямів розвитку сучасної України.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Йосипенко С.Л. До витоків української модерності: українська ранньомодерна духовна культура в європейському контексті. Київ, «Український центр духовної культури», 2008. 392 с.
2. История политических и правовых учений: учебник для вузов / под ред. проф. В.С. Нерсисянца. Москва, 1998. 736 с.
3. Політична наука в Україні. 1991–2016: у 2-х т. Т. 1. Політична наука: західні тренди розвитку й українська специфіка / НАН України, Ін-т політ. і етнонац. досліджень ім. І.Ф. Кураса; редкол.: О. Рафальський, М. Кармазіна, О. Майборода. Київ: Парлам. вид-во, 2016. 656 с.
4. Бабкіна О.В. Методологія дослідження політичного життя суспільства. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 22. Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін: зб. наукових праць / ред. рада: В.П. Андрущенко (голова); Київ: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2009. Вип. 2. С. 3–8.
5. Степин В.С. История и философия науки: учебник для аспирантов и соискателей ученой степени кандидата наук. Москва: Академический Проект; Трикта, 2011. 423 с.
6. Бевзенко Л.Д. Социальная нелинейность – предпосылки и проявления. Постнеклассика: философия, наука, культура. СПб: Издательский дом «Мир», 2009. С. 539–564.
7. Голтон Дж. Тематический анализ науки. Москва: Прогресс, 1981. 383 с.

REFERENCES:

1. Yosypenko S.L. The origins of Ukrainian modernity: Ukrainian early modern spiritual culture in the European context. Kyiv, "Ukrainian Center for Spiritual Culture", 2008. 392 p.
2. History of political and legal studies: a textbook for universities / edited by Professor V.S. Nersesyants. Moscow, 1998. 736 p.
3. Political Science in Ukraine. 1991–2016: in 2 t. T. 1. Political Science: Western Development Trends and Ukrainian Specifics / National Academy of Sciences of Ukraine, Institute of Political Science and ethno-national

studies named after I.F. Kuras; Editorial Board.: O. Rafalskyi, M. Karmazina, O. Maiboroda. Kyiv: Parlam. Publishing House, 2016. 656 p.

4. Babkina O.V. Methodology of studying the political life of society. Scientific journal of the National Pedagogical University named after M.P. Drahomanov. Series 22. Political science and teaching methods of socio-political disciplines: collection of scientific works / red. rada: V.P. Andrushchenko (head); Kyiv: Publishing House NPU named after M.P. Drahomanov, 2009. Issue. 2. P. 3–8.

5. Stepin V.S. History and philosophy of science: a textbook for graduate students and applicants for the degree of candidate of sciences. Moscow: Academic Project; Triksta, 2011. 423 p.

6. Bevzenko L.D. Social nonlinearity – the prerequisites and manifestations. Post-non-classics: philosophy, science, culture. SPb: Publishing House «Mip», 2009. P. 539–564.

7. Golton Dzh. Thematic analysis of science. Moscow: Progress, 1981. 383 p.

Socio-political thought of the era of early modern Ukraine in the dimensions of historical and theoretical research

Gotsulyak Volodymyr Mykhailovych

Candidate of Political Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Philosophy and Political Science
of Khmelnytsky National University
Institutska str., 11, Khmelnytsky, Ukraine

The article is devoted to the theoretical and methodological comprehension of the socio-political thought of the era of early modern Ukraine as an important component of historical and political knowledge. Different aspects of its development, historical and socio-cultural determinants of its content are investigated, its interrelations with religious, cultural and socio-political processes that took place in the era of early modern Ukraine were clarified.

The early modern day in Ukrainian history is characterized by the time of high culture, philosophical and socio-political thought, the time of the formation of the political subjectivity of Ukraine in the form of the Cossack state of Bogdan Khmelnytsky as an era of fraternal schools and intellectual associations of the 16th–17th centuries. The aspects of the socio-political thought of the era of early modern Ukraine are highlighted, which indicate the formation of national consciousness, the formation of prerequisites for the emergence of the Ukrainian modern nation and the Ukrainian state. The theoretical aspects of the Ukrainian socio-political thought of the early modern era are considered in unity with the historical-retrospective approach.

Key words: socio-political thought, early modern Ukraine, historical and theoretical research, theoretical and methodological principles, interdisciplinary.